

Sygn. akt IX Ca 1423/18

POSTANOWIENIE

Dnia 16 maja 2019 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie IX Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Bożena Charukiewicz (spr.)
Sędziowie:	SO Dorota Ciejek SO Krystyna Skiepmo
Protokolant:	p.o. sekretarza sądowego Izabela Ważyńska

po rozpoznaniu w dniu 16 maja 2019 r. w Olsztynie na rozprawie

sprawy z wniosku (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w S.

z udziałem M. W. (1) i M. W. (2)

o stwierdzenie nabycia spadku

na skutek apelacji wnioskodawczyni od postanowienia Sądu Rejonowego w Olsztynie z dnia 12 lipca 2018 r., sygn. akt I Ns 23/18,

p o s t a n a w i a:

uchylić zaskarżone postanowienie i przekazać sprawę Sądowi Rejonowemu w Olsztynie do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

Dorota Ciejek Bożena Charukiewicz Krystyna Skiepmo

Sygn. akt IX Ca 1423/18

UZASADNIENIE

(...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w S. wniosła o stwierdzenie, że spadek po zmarłym w dniu 6 lutego 2013 roku w O. dłużniku J. W., na podstawie ustawy nabyła córka M. W. (1). Nadto, wniosła o zasądzenie od uczestniczki na rzecz wnioskodawczyni kosztów postępowania.

W uzasadnieniu wniosku wskazała, że spadkobierczynią po zmarłym dłużniku jest córka M. W. (1). Podała, iż posiada wierzycelność względem zmarłego dłużnika J. W., która wynika z tytułu wykonawczego wydanego przez Sąd Rejonowy Gdańsk – Południe w Gdańsku z dnia 7 listopada 2008 r., sygn. akt I Co 443/08.

Uczestniczka postępowania M. W. (1) złożyła oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych przyjęcia przez M. W. (1) wprost spadku po J. W.. Wniosła o zatwierdzenie przez Sąd oświadczenia M. W. (1) o uchyleniu się od skutków

prawnych oświadczenia o przyjęciu spadku po J. W. wprost oraz wniosła o stwierdzenie, iż M. W. (1) odrzuciła spadek po ojcu J. W..

Uczestniczka postępowania M. W. (2) wniosła o stwierdzenie nabycia spadku z dobrodziejstwem inwentarza. Wskazała, że złoży oświadczenie o przyjęciu spadku po J. W. z dobrodziejstwem inwentarza przed konsulem RP w L..

Postanowieniem z dnia 12 lipca 2018 r. Sąd Rejonowy w Olsztynie oddalił wniosek (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w S. o stwierdzenie nabycia spadku po J. W..

Sąd Rejonowy ustalił, że spadkodawca J. W. zmarł 6 lutego 2013 roku w O., gdzie ostatnio stale zamieszkiwał. W chwili śmierci był rozwiedziony.

Spadkodawca miał córki M. W. (1) urodzoną w (...) r. oraz M. W. (2) urodzoną w (...) r. Żaden ze spadkobierców nie zrzekał się dziedziczenia ani nie został uznany za niegodnego dziedziczenia. Nie sporządzono aktu poświadczenia dziedziczenia przed notariuszem. W chwili śmierci spadkodawcy M. W. (2) była małoletnia. M. W. (1) nie dowiedziała się o śmierci spadkodawcy z korespondencji doręczonej jej w niniejszej sprawie i złożyła w ustawowym terminie oświadczenie o odrzuceniu spadku po J. W..

Jak ustalił Sąd Rejonowy wnioskodawca uzasadniał swój interes prawny w wystąpieniu o stwierdzenie nabycia spadku po J. W. posiadaniem wierzytelności wobec spadkodawcy wynikającej z tytułu wykonawczego w postaci nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym Sądu Rejonowego w Gdańsku z dnia 6 września 2002 r., sygn. akt I Nc 1965/02, któremu Sąd Rejonowy Gdańsk - Południe w Gdańsku postanowieniem z dnia 7 listopada 2008 r., sygn. akt I Co 443/08, nadał klauzulę wykonalności na rzecz wnioskodawcy.

W ocenie Sądu Rejonowego wniosek ostatecznie nie zasługiwał na uwzględnienie, gdyż wnioskodawca utracił interes prawny w żądaniu stwierdzenia nabycia spadku po J. W.. Roszczenie przysługujące wnioskodawcy wynika z nakazu zapłaty wydanego w dniu 6 września 2002 r. Zgodnie zaś z przepisem art. 125 § 1 zd. 1 kc (w brzmieniu obowiązującym do 9 lipca 2018 r.), roszczenie stwierdzone prawomocnym orzeczeniem sądu przedawniało się z upływem lat dziesięciu, chociażby termin przedawnienia roszczeń tego rodzaju był krótszy. Wobec tego należy stwierdzić, że roszczenie przysługujące wnioskodawcy, w przypadku jego dochodzenia od następców prawnych dłużnika, byłoby przedawnione, co musiałoby zostać uwzględnione przez Sąd z urzędu i uniemożliwiłoby skuteczne dochodzenie tego roszczenia przez wnioskodawcę czy jego zaspokojenie. To powoduje, że wnioskodawca stracił interes prawny, o którym mowa w przepisie art. 1025 § 1 zd. 1 kc. Przekształcenie zaś wierzytelności przysługującej wnioskodawcy w zobowiązanie naturalne - zdaniem Sądu - nie daje prawnego interesu w domaganiu się stwierdzenia nabycia spadku po dłużniku.

Powyższe postanowienie w całości zaskarżyła apelacją wnioskodawczyni zarzucając:

1) obrazę przepisów prawa materialnego, a to art. 1025 § 1 zd. 1 k.c. przez jego błędną interpretację i na skutek tego niewłaściwe przyjęcie, że wnioskodawczyni nie ma interesu prawnego w żądaniu stwierdzenia nabycia spadku po zmarłym dłużniku albowiem „roszczenie wynikające z tytułu wykonawczego uległo przedawnieniu”,

2) naruszenie przepisów postępowania, a to art. 233 § 1 k.p.c. przez sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, mającą wpływ na treść orzeczenia polegającą na błędnym przyjęciu, że roszczenie wynikające z tytułu wykonawczego I Co 443/08 uległo przedawnieniu podczas, gdy wydany został on w dniu 08.01.2009r.

Wskazując na powyższe zarzuty wnioskodawczyni wniosła o zmianę postanowienia przez stwierdzenie, że spadek po J. W. nabyła z dobrodziejstwem inwentarza córka M. W. (2) oraz o zasądzenie od uczestniczki M. W. (2) na rzecz wnioskodawczyni kosztów postępowania przed Sądem I instancji, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych, jak również zasądzenie od uczestniczki M. W. (2) na rzecz wnioskodawczyni kosztów za postępowanie odwoławcze, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna.

W ocenie Sądu Okręgowego w niniejszej sprawie zachodziła podstawa do uchylenia zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania z uwagi na nierozpoznanie istoty sprawy (art. 384 § 4 k.p.c.). Analiza akt sprawy wskazuje, iż Sąd Rejonowy nie rozpoznał wniosku o stwierdzenie nabycia spadku złożonego przez (...) spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w S. odmawiając wnioskodawczyni legitymowanego czynnie w sprawie interesu prawnego do złożenia wniosku. Nie rozpoznał również wniosków obu uczestniczek: M. W. (1) o zatwierdzenie oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych przyjęcia wprost spadku po J. W. oraz przyjęcia oświadczenia M. W. (1) o odrzuceniu spadku po ojcu J. W., a także wniosku M. W. (2) o stwierdzenie nabycia spadku z dobrodziejstwem inwentarza.

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, nierozpoznanie istoty sprawy zachodzi wówczas, gdy sąd pierwszej instancji nie odniósł się do tego, co było przedmiotem sprawy, bądź gdy zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony (uczestnika), niezasadnie uznając, że konieczność taka nie zachodzi ze względu na występowanie materialnoprawnych lub procesowych przesłanek, które unicestwiają zgłoszone roszczenie (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, Nr 1, poz. 22 oraz z dnia 13 marca 2014 r., I CZ 10/14 i z dnia 6 sierpnia 2014 r., I CZ 48/14, niepublikowane).

Nierozpoznanie istoty sprawy zachodzi także w przypadku dokonania przez sąd pierwszej instancji oceny prawnej żądania bez ustalenia podstawy faktycznej, co wymagałoby poczynienia kluczowych ustaleń po raz pierwszy w instancji odwoławczej; w takiej sytuacji uzasadnione jest uchylenie orzeczenia ze względu na respektowanie uprawnień stron (uczestników) wynikających z zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2012 r., I CZ 168/12, OSNC 2013, nr 5, poz. 68 i z dnia 23 września 2016 r., II CZ 73/16, niepublikowane).

W niniejszej sprawie Sąd Rejonowy nie dokonał oceny prawnej wniosków o stwierdzenie nabycia spadku wnioskodawcy i uczestniczki postępowania M. W. (2), ustalenia stanu faktycznego odnoszącego się do osoby spadkobiercy oraz okoliczności czy spadkodawca pozostawił testament, a zatem faktów, które zgodnie z art. 670 k.p.c. powinny być zbadane przez Sąd spadku z urzędu. Przy czym z treści postanowienia oraz uzasadnienia zaskarżonego postanowienia wynika, iż wnioski M. W. (2) i M. W. (1) nie zostały w ogóle rozstrzygnięte. Sąd Rejonowy nie poczynił żadnych ustaleń co do prawidłowości zgłoszonych przez spadkobierczynie wniosków, zachowanych terminów, skuteczności złożonych oświadczeń (lub ich braku). I ostatecznie ustaleń dotyczących osoby spadkobiercy.

Oddalenie wniosku (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S. nastąpiło wyłącznie z uwagi na przyjęcie przez Sąd I instancji, iż wnioskodawczyni nie wykazała interesu prawnego w złożeniu wniosku o stwierdzenie nabycia spadku w niniejszej sprawie.

Stwierdzić należy, iż krąg podmiotów, których wniosek może wszcząć postępowanie nieprocesowe o stwierdzenie nabycia spadku, został szeroko zakreślony. Według art. 1025 § 1 k.c., legitymacja czynna przysługuje każdej osobie mającej w tym interes, co oznacza, że chodzi o wszystkie osoby zainteresowane wywołaniem skutków prawnych, jakie ustawa wiąże z wydaniem przez sąd postanowienia stwierdzającego nabycie spadku przez osoby wymienione w orzeczeniu. Osobami zainteresowanymi są w szczególności: spadkobiercy ustawowi i testamentowi oraz ich spadkobiercy, zapisobiercy zwykli oraz dalsi zapisobiercy, zapisobiercy windykacyjni, uprawnieni do zachowku, nabywcy spadku oraz udziału spadkowego, wierzyciele spadkodawcy, wierzyciele spadkobiercy i zapisobiercy, współwłaściciele nieruchomości w wypadku śmierci jednego z nich (postanowienie Sądu Najwyższego z 11 lutego 1958 r., III CO 29/57, OSN 1958, Nr 5, poz. 120).

Z dokumentów dołączonych do wniosku w niniejszej sprawie wynika, że wnioskodawczyni (...) Sp. z o.o. z siedzibą w S. jest wierzycielem zmarłego J. W., co wynika z treści nakazu zapłaty Sądu Rejonowego w Gdańsku z dnia 6 września

2002 r., sygn. akt Nc 1965/02. Przedmiotowy nakaz jest wystarczającą podstawą do uznania, że wnioskodawczyni jako wierzycielowi przysługuje legitymacja czynna do złożenia wniosku o stwierdzenie nabycia spadku w niniejszej sprawie. Za nieprawidłowe przy tym należy uznać badanie przez Sąd Rejonowy możliwości skutecznego dochodzenia przez wnioskodawczynię wierzycielności poprzez badanie czy roszczenie to uległo przedawnieniu. Wprawdzie w obowiązującym stanie prawnym, Sąd z urzędu bada kwestię przedawnienia roszczenia, lecz w sprawach o stwierdzenie nabycia spadku kognicja Sądu jest ściśle określona przez art. 670 k.p.c. Nie należy do niej badanie przedawnienia roszczenia wierzyciela. Potwierdzeniem tego jest postanowienie np. Sądu Najwyższego z dnia 14 października 2010 r. (III CZP 67/10), który stwierdził, że na etapie stwierdzenia nabycia spadku poza zakresem kognicji sądu pozostają kwestie, takie jak: skład majątku spadkowego, obciążenie długami, zawarcie przez spadkodawcę w testamencie zapisów czy poleceń a także w jaki sposób spadek został przyjęty.

Na marginesie można dodać, iż Sąd Rejonowy błędnie uznał, że skoro nakaz zapłaty wydano w 2002 r., to roszczenie przedawniło się w 2012 r. Roszczenie wnioskodawczyni wobec spadkodawcy zostało stwierdzone nakazem zapłaty wydanym w dniu 6 września 2002 r. Od tej chwili do dnia złożenia wniosku w niniejszej sprawie upłynął okres dłuższy niż 10 lat, lecz jednocześnie w tym okresie nastąpiło szereg zdarzeń, które przerwały bieg przedawnienia. W dniu 23.10.2003r. poprzednik prawny wnioskodawczyni uzyskał tytuł wykonawczy na swoją rzecz. W dniu 02.03.2004r. poprzednik prawny wnioskodawczyni złożył wniosek o wszczęcie egzekucji przeciwko spadkodawcy (postępowanie umorzono z powodu bezskuteczności postanowieniem z dnia 01.03.2005r.). W dniu 14.10.2008r. wnioskodawczyni złożyła wniosek o nadanie klauzuli na swoją rzecz przeciwko spadkodawcy (klauzulę nadano w dniu 07.11.2008r.). W dniu 25.03.2009r. wnioskodawczyni złożyła wniosek o wszczęcie egzekucji przeciwko spadkodawcy (postępowanie umorzono z powodu bezskuteczności postanowieniem z dnia 23.11.2009r.). Natomiast w dniu 11.06.2012r. wnioskodawczyni złożyła wniosek o wszczęcie egzekucji przeciwko spadkodawcy (postępowanie umorzono z powodu bezskuteczności postanowieniem z dnia 12.12.2012r.). Po każdym z tych zdarzeń bieg terminu przedawnienia biegł na nowo (art. 124 § 1 k.c.). Tym samym roszczenie z tytułu wykonawczego przedłożonego przez wnioskodawczynię nie uległo przedawnieniu.

Mając zatem na uwadze wskazane wyżej okoliczności Sąd Okręgowy uznał, że wnioskodawczyni przysługiwała legitymacja czynna do skutecznego złożenia wniosku w niniejszym postępowaniu i uzyskania ostatecznego rozstrzygnięcia ustalającego krąg spadkobierców po J. W.. Tym samym koniecznym było uchylenie postanowienia Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Za powyższym rozstrzygnięciem przemawiało również respektowanie uprawnień uczestników wynikających z zasady dwuinстанcyjności postępowania sądowego.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy powinien przeprowadzić postępowanie dowodowe i na jego podstawie, po uprzednim ustaleniu stanu faktycznego, ustalić krąg spadkobierców po J. W., oraz ocenić zasadność wszystkich zgłoszonych w niniejszej sprawie wniosków, w tym prawidłowość i skuteczność wniosków złożonych przez uczestniczki postępowania, tj. spadkobierczynie ustawowe spadkodawcy J. W..

Mając zatem na uwadze wskazane wyżej okoliczności Sąd Okręgowy na podstawie na art. 386 § 4 k.p.c. orzekł, jak w postanowieniu.

Dorota Ciejek Bożena Charukiewicz Krystyna Skiepmo